

УДК [069:908](477.87+438+437.6)-051"1930/1939"
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2023.02.419>

**ЛЕВ ГЕЦ — МУЗЕЙНИК
ТА «ЛЕМКІВЩИНА»:
ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА
(ПРОДОВЖЕННЯ ПУБЛІКАЦІЇ
«ЛЕВ ГЕЦ — МУЗЕЙНИК:
МАЛОВІДОМІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ
МУЗЕЮ «ЛЕМКІВЩИНА»
В СЯНОКУ 1930—1939»)**

Ірина ГАХ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5627-7039>
докторантка,

Львівська національна академія мистецтв,
вул. Кубійовича, 38, 79011, м. Львів, Україна,
e-mail: gachiruna@gmail.com

Мета дослідження — висвітлення невідомих фактів професійної діяльності Лева Геца як керівника музею «Лемківщина» у 1939—1944 рр.

Актуальність теми полягає у вперше представлених архівних матеріалах, ґрунтованих на спогадах Лева Геца щодо функціонування музею «Лемківщина» в Сяноку в період гітлерівської окупації. *Об'єктом дослідження* є музейницька праця Лева Геца 1939—1944 рр.; *предметом* — діяльність музею та професійна, науково-дослідницька та адміністративна робота Л. Геца як керівника «Лемківщини» в 1939—1944 рр.

Новизна публікації полягає у введенні в науковий обіг нових архівних, історичних матеріалів та вперше оприлюднених документів, які окреслюють діяльність керівника музею «Лемківщина» в Сяноку Лева Геца під час Другої світової війни.

Джерельною базою дослідження є архівні документи та фотоматеріали з фондів Історичного музею Сянока, архівів Інституту Національної Пам'яті та бібліотеки оо. Вассіліан в Римі.

Методологія дослідження полягає в історичному, структурно-логічному та культурологічному аналізі.

Ключові слова: музей «Лемківщина», окупаційна влада, колекція пам'яток, археологія, музейні експозиції.

Iryna GACH

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5627-7039>

Ph. D in Art History,

Head of Postgraduate and Doctoral Studies,

Lviv National Academy of Arts,

38, Kubiyovycha Street, Lviv, Ukraine,

Contacts: e-mail: gachiruna@gmail.com

LION GETZ — A MUSEUM WORKER
AND «LEMKIVSHCHYNA»:
SECOND WORLD WAR (CONTINUATION
OF THE PUBLICATION: LION GETZ —
MUSEUM WORKER: LITTLE-KNOWN PAGES
OF THE MUSEUM «LEMKIVSHCHYNA»
IN SANOK 1930—1939)

Introduction. Scientific work «Lion Getz — museum worker and «Lemkivshchyna»: Second World War» is a continuation of the «Lion Getz — museum worker: little-known pages of the museum «Lemkivshchyna» in Sanok 1930—1939». The Ethnology notebooks. 2022 № 1 (163). Before the beginning of the Second World War, two museums worked in Sanok: «Lemkivshchyna» and the Museum of Sanok Land (Muzeum Ziemi Sanockiej), which collection consisted of an assemblage of valuable historical and artistic monuments, a library, an archive located in the premises of the ancient castle. Until 1939, the «Lemkivshchyna» museum occupied two rooms in the building of the Greek Catholic Church of St. Trinity owing to Lion Getz — a well-known artist in Sanok, a teacher, and an active participant in the social and cultural life of the town. In the interwar decade, «Lemkivshchyna» had been actively developing: the institution held events in Polish and Ukrainian museums, replenished the collection with monuments of Lemko culture; employees of the institution were involved in archaeological processes, restoration, and scientific work, etc.

With the beginning of the Second World War, the activities of the Polish and Ukrainian museums were reformed. In the fall of 1939, the «Lemkivshchyna» Museum and the Museum of Sanok were incorporated into one organization, which was entrusted to Lion Gets.

The activities of the «Lemkivshchyna» museum during the Second World War are presented for the first time by its director — Lion Gets in his memoirs, the artist described in details all the events that happened in the life of the institution. *The purpose* of the article is to highlight the hitherto never made public facts of Getz's professional activity as the director of the Museum of Sanok during the German occupation.

The object of the research is the work of «Lemkivshchyna» in 1931—1939 and the museum activity of Lion Getz at that time.

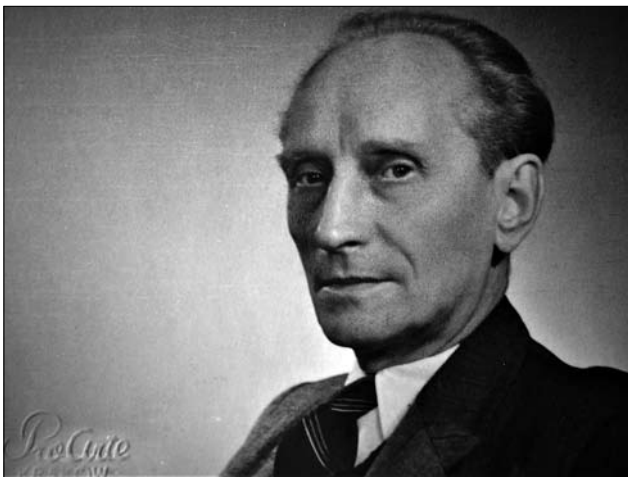
The territorial and chronological boundaries of the study are clearly defined: the city of Syanok, 1939—1944.

In the article were used *the method* of historical reconstruction and cultural analysis.

Keywords: museum «Lemkivshchyna», occupation authorities, collection of monuments, archeology, museum exhibitions.

Вступ. Наукова праця «Лев Гец — музейник та «Лемківщина»: Друга світова війна» є продовженням публікації: «Лев Гец — музейник: маловідомі історії музею «Лемківщина» в Сяноку: 1930—1939 рр.» в «Народознавчих зошитах» (2022. № 1 (163)). [1, с. 57-63] Lion Getz — museum worker: little-known pages of the museum «Lemkivchyna» in Sanok 1930—1939. До початку Другої світової війни в Сяноку працювало два музеї: український — «Лемківщина» та Музей Землі Сяноцької (Muzeum Ziemi Sanockiej), колекція якого складалася із збірки вартісних історичних і мистецьких пам'яток, бібліотеки, архіву, розміщених у приміщеннях давнього Сяноцького замку. До 1939 року музей «Лемківщина» займав дві кімнати плебанії греко-католицької церкви св. Трійці і був створений руками Лева Геца — знаного в Сяноку художника, педагога, активного учасника суспільно-культурного життя містечка. У міжвоєнне десятиліття «Лемківщина» швидко розвивалася: установа була залученою до усіх заходів, які відбувалися у польському та українському музейному житті, активно поповнювала колекцію пам'ятками лемківської культури; співробітники установи займалися археологічною, реставраційною та науковою роботою тощо.

З початком Другої світової війни діяльність польського та українського музеїв була реформованою: восени 1939 року Музей «Лемківщина» та Музей Землі Сяноцької були об'єднані в одну організацію, керувати якою доручили Левові Гецові.

Іл. 1. Лев Гец 1940—1945 рр. (з архіву Історичного музею в Сяноку)

Діяльність музею «Лемківщина» в роки Другої світової війни вперше представлено «очима» її керівника — Лева Геца: у своїх спогадах художник доволі детально описав усі події, які відбувалися в житті установи. Метою статті є висвітлення досі ніколи не оприлюднених фактів професійної діяльності Геца як директора сяноцького музею в період окупації.

Об'єктом дослідження є робота «Лемківщини» 1931—1939 рр. та музейна діяльність Лева Геца у тому часі.

Територіальні та хронологічні межі дослідження чітко окреслені: місто Сянок, 1939—1944-ті рр.

У статті використано метод історичної реконструкції та культурологічного аналізу.

Основна частина. До 1939-го року в переліку культурологічних установ, які входили до Комітету українських обласних музеїв (КУОМ), «Лемківщина» вважалася одним із кращих щодо впорядкування експозиції, науково-дослідницької та реставраційної праці та ін. Це твердження, зокрема, засвідчує й «...кілька слів скромного признання...» директор музею НТШ у Львові — Ярослав Пастернак, написаних за кілька місяців до початку Другої світової війни: «Сьогодні відвідав уперше Лемківщину, приїхавши у Сянік на конференцію з науковим персоналом музею «Лемківщина» ... Вражіння виношу з собою наскрізь позитивне: солідна праця з пожертвуванням для неї безкористно усього вільного часу поза наукою в школі (пп. проф. Лев та І. Добрянська у чинній службі державній). Праця «із серцем» — а у висліді й зовсім поважний зв'язок музею Лемківської землі» [2, с. 128].

Наприкінці літа 1939-го в історії містечка Сянок та й усієї Польщі сталися переміни, які кардинально змінили життя краю, яке представимо «очима» Лева Геца — незмінного керівника музею «Лемківщина» в 1931—1939 роках: «30 серпня 1939 року проголошено загальну мобілізацію на терені цілої Польщі. Іде нова хуртовина над головами народів Європи. Ідуть тяжкі і непередбачені часи. ... В Сяноку великий рух. Ціле містечко працює при охоронних ровах. Я теж сьогодні і через слідуєчі дні буду зайнятий при копанні ровів. Нерви напружені до краю. Війни ще нема, але вичікують її з години на годину. Буде це нове пекло на землі» [2, с. 143] (іл. 1).

Практично у перший тиждень вересня 1939-го гітлерівські війська окупували всю територію Поль-

щі, а: «9.IX.1939 р. німці зайняли Сянік. Їх армія змоторизована — спішить, в шаленім темпі вперед. Літаки прискорюють наступ і ширять вже правдиву паніку. Від кількох днів нема в Сяноку світла і ми не можемо слухати радія. Відірвані від світа, живемо пльоткою і вістками з вулиці. Ці вістки нестерпні і дуже дошкульні. Нерви натягнені до краю...» [2, с. 144]. З появою у місті загарбницьких військ було одразу створено «уряд в тутешньому ратуші... до тої влади заіменовано і мене, автоматично, бо був головою «Лемківщини» [2, с. 145]. Лев Гец, який від 1931-го року займав посаду керівника музею «Лемківщина» і з першого дня позиціонувався людиною, що мало цікавилася політикою, без згоди чи будь-яких попередніх із ним обговорень, був задіяний до співпраці з міською окупаційною владою.

З приходом нацистських військ суспільно-політична ситуація в окупованому Сяноку, як, зрештою, цілого регіону, була надзвичайно напруженою, а часом — фатальною. Нові порядки, насадження нової ідеології, фізичні розправи над мирним населенням та ін. породжували атмосферу страху, недовіри та ненависті. Чисельні переміни торкнулися й культурних установ: «...Німецькі окупанти об'єднали два музеї в один, віддаючи управу в мої руки... Музей той (Землі Сяноцької. — Г. І.) остався без опіки, а його залишки було передано нам...» [2, с. 145]. Отже, з двох діючих музеїв Сянока гітлерівська адміністрація створила один, яким було доручено керувати Левові Гецові (іл. 2). Якщо фондова збірка «Лемківщини» була добре впорядкованою і готовою до «перемін», то з приходом в місто нацистів експонати польського музею були сильно розграбованими: «Бачив я цілковито знищений «Museum Ziemi Sanockiej». Музей відчинений а експонати позабрані. Мала частина лежить у великім неладі на землі. Хто це зробив, точно не відомо... на поручення сяноцького старости, др. Блавацького, перебрав я опіку над ними і приведу салі до можливого порядку. На свідки руїни польського музею запросив я др. Гілевича, польського полковника» [2, с. 145—146]. Офіційним розпорядженням від 8 січня 1940-го року перший поверх Сяноцького замку, де до початку війни розміщувався Музей Землі Сяноцької, було віддано під експозиції українського і польського музеїв (іл. 3).

Свою працю Гец розпочав з вирішення господарських завдань: «Знищений у нутрі Замок тепер рес-

Іл. 2. Лев Гец в музейному фондосховищі Сяноцького замку. 1940-ві рр. (з архіву Історичного музею в Сяноку)

Іл. 3. Сяноцький замок в період окупації (з архіву Історичного музею в Сяноку)

таврується і дві кімнати малюються і приводяться до порядку. Вже завтра перейду з направою на перший поверх. По реставрації — приступаю до упорядкування музею» [2, с. 193].

За наказом окупантів вже новий музей в Сяноку підпорядковувався німецькому відділу освіти (Kriessschulamt), який очолював Віллі Губерт — людина, яка була цілковито підпорядкована гітлерівському командуванню, із котрим у Геца одразу не складалася не лише професійні, але й людські стосунки: «Інсп. шк. Віллі Губер... був наставлений раз на українців, то знов на поляків, аж перейшов до противників супроти українців. У відповідь перейшов я

Іл. 4. Після зустрічі з представниками німецького уряду, квітень 1940 (з архіву Історичного музею в Сяноку)

до противників німецьких. Було дуже небезпечно. В такий час Губер прислав мені понад 100 кольорових портретів Гітлера до роздачі по лемківських селах. Використовування музею до такої роботи вважав я невідповідним і разом із помічною силою С. Стефанським, при зачинених дверях музею спалив я 100 портретів Гітлера в печі музею. Дуже боявся Стефанський — але разом зі мною виконали ми сей смілий крок. Портрети Гітлера на наших землях вважав я невідповідною образою...» [4, 3/8, арк. 94].

У такій складній атмосфері повної дискримінації, репресій, повсякденної загрози життю Геца мав своє особистісне бачення ситуації, що складалася, і діяв згідно з власною людською та громадянською позицією. Незважаючи на це, мешканці Сянока по своєму трактували усі дії новопризначеного керівника об'єднаних музеїв.

Ще далеко до початку війни, у міжвоєнні роки, українська громада містечка з повагою ставилась до педагогічної та творчої праці художника Лева Геца, хоча з упередженням сприймала доволі активну співпрацю музею «Лемківщина» з польськими культурними товариствами та мистецькими організаціями. Поляки, вартісно оцінюючи малярські здобутки художника, приналежність до «Zwiazdki Muzeow w Polsce» та багатолітню працю в гімназії св. Софії, не приймали того факту, що в 1939 році Геца погодився очолити об'єднані музеї. На їхню думку це було демонстрацією прихильності до окупантів, причетністю до знищення польської культури. Єврейське населення, яке нацисти безжально та цинічно страчували, категорично не сприймало усе, що було пов'язане з будь-якою співпрацею українських чи польських мешканців Сянока із загарбниками.

Уся ця ситуація гнітила та морально виснажувала Геца. Він не хотів бути пов'язаним із будь-якою політичною чи націоналістичною діяльністю. Його метою було лише ретельне виконання улюбленої музейної роботи. Він вважав своїм професійним обов'язком зберегти довірені йому експонати, незалежно від того, якій культурі вони належали, польській чи українській.

Наскільки важливим для нацистського режиму було питання функціонування музею в Сяноку, можемо судити з ініційованої гітлерівською владою зустрічі із спеціально запрошеними представниками німецького уряду — проф. Петерсом з Кракова та др. Плігелем, делегата від місцевої влади — Віллі Губерт та членів Товариства «Лемківщина» і музейних працівників для детального обговорення «...становища, яке має зайняти сяніцьке укр. громадянство до нових проєктів і організації музеїв, особливо музею «Лемківщина» — поданих німецькою комісією» [3, с. 88] (іл. 4).

Перемовини тривали з 21 по 24 квітня 1940-го і їхнім результатом стали задокументовані в «Протоколі» офіційні розпорядження діючої влади і «запрошених представників У. Національної Ради» щодо створення музею «на новий лад»: «...у музейній справі не сміє бути політики, шовінізму і всі експонати політично настроюючі мають бути виключені...»; обидва музеї мають бути переформатованими і в них проводитиметься лише культурна праця, а в експозиції найчисельніше має представлятися іконопис «...зразки з кожного століття...» та «...експонати з присутнім образом культурного розвитку місцевого населення...» [3, с. 89]; пріоритетним в діяльності музею має виступати лише історія та життя селянина (весілля, танці, світлини або малюнки), а представлений в експозиції матеріал нести характер «...чисто регіональний і регіон викаже, чи тут живуть українці чи поляки» [3, с. 89]; «підписи під пам'ятками мали бути трьома мовами (німецькій, українській, польській. — Г. І.)...а пізніше прийде розпорядок...» [3, с. 89].

Оголошений підсумок перемовин став для членів Товариства «Лемківщина» та новопризначеного керівника об'єднаних музеїв неочікуваним та незрозумілим. Особисто для Геца було абсолютно **неприйнятним** бажання окупаційного керівництва «...виключення з експозиції культури барок, візантики...»;

та розпорядження, щоб до музейної колекції «...збирати тільки те, що творить народ: писанки, вишиванки, вироби хатні, приладдя і т. д.» [3, с. 89].

На зустрічі не вирішеним залишилося питання офіційної назви установи, адже в музеї зберігали експонати різних народів, навіть пам'ятки української збірки «...не обіймали цілої Лемківщини, лише сяноцькій повіт...» [3, с. 89], тому проблема назви музею була відкладеною на «невизначений час» [3, с. 91].

Боронячи та зберігаючи музейні цінності, не втручаючись у політичні події, Гец відмовлявся розуміти не лише дії нацистів, але й радикально налаштованих українських організацій, які активізувалися в Сяноку: «Українці, що вирвалися з неволі, адаптувалися до почуття свободи як діти, швидко та нервово, не завжди адекватно. Часто мене вражали їх поведінка і навіть впав у немилість біженців, які поєдналися з місцевими і дали мені зрозуміти моє місце» [4, 3/4 арк. 97].

Гецові «дали зрозуміти своє місце» не лише біженці. Художник був глибоко розчарований, коли, розпочавши працю в приміщеннях Сяноцького замку над створенням нової експозиції об'єднаних польської та української збірок, отримав підтримку лише від кількох співробітників музею: «...З наших людей ніхто мені не помагає і не цікавиться» [2, с. 202]. Робота над побудовою нової експозиції була тривалою і доволі складною: «Праця велика, бо треба на новий лад улаштувати салі по відділам. Осібно церква і костел на першому поверсі. Там же буде магазин (фондосховище. — Г. І.) наш і польський, крім цього канцелярія і світловна робітня (фотомайстерня. — Г. І.). На партері буде село, селянин, його хата і ремесла, господарка, життя і обряди. Цей відділ трудний, бо мало маєм експонатів. Треба їх звозити з терен Лемківщини. Праця заповідається добре — хоча її доволі забагато...» [2, с. 201]. Та, незважаючи на усі труднощі, Гец працював дуже багато і був цілком задоволений результатом від «...багатолітньої праці у музею, в такому гарному приміщенні на Замку у Сяноці» [2, с. 202].

Інтенсивна праця йшла не лише над побудовою нової експозиції: «Відвідав наш музей старкомісар Maerkel (Меркель), тому пару день і праця наша на замку йому так сподобалася, що він зафірував нам 2000 зл. на віднову фасада замку — під услівем

Іл. 5. Відновлені вікна фасаду Сяноцького замку (з архіву Історичного музею в Сяноку)

(умовою. — Г. І.), що за два тижні скінчимо роботу. У такому часі я, особисто не піднявся до роботи — бо перемучений. Прикликав фахівця і обговорив сьогодні з ним цілу роботу. ... за 12 день віддасть готову, відновлену, фасаду замку. Майстер цей називається Хомяк. Завтра їду з цією справою до радника Губера і по розмові з ним приступаю до роботи. Якщо не буде якої зміни — Замок буде цілковито відновлений і буде дійсно найкращою точкою у Сяноці — культурною точкою» [2, с. 205].

Чим більше Гец працював над відновленням будівлі замку, тим більше відкривав для себе та оточуючих невідомі історичні факти про давню будівлю: «...Відкрив я на Замку цікаві обрамування вікон на партері і першому поверсі у фасаді Замку. Ці вікна були замуровані і затинковані. Власними руками, обережно, відбиваю тинк і відкриваю цікаву частину старого замку. По реконструкції буде це цінна нахідка на Замку, де приміщується тепер музей.» [2, с. 198] Паралельно із оновленням фасаду, впорядковувалось і подвір'я, де неочікувано для усіх «Під час робіт на замку викопано кістяк людини» [2, с. 205], що стало важливим доповненням археологічної музейної колекції (іл. 5). Та справжнє відкриття сталося згодом: «Повідомив я радника Губера, що в селі Бахір, коло Динова — викопали робітники, при земних ровах, глиняні горшки і бронзові прикраси. Бронзолету і шпильку передано вже мені до музею» [2, с. 208]. Знахідка була настільки унікальною та значимою, що викликала неабиякий інтерес не лише у музейників, які одразу виїхали до місця знахідки, але й владних посадовців окупаційного уряду, які одразу прислали до Сянока своїх спеціалістів. Частин-

Іл. 6. Експозиція лемківського музею в приміщеннях Сяноцького замку. 1941 (з архіву Історичного музею в Сяноку)

на пам'яток з Бахіра була відправлена до Кракова, інші — залишилися в збірці музею.

До початку 1941-го року в п'яти відремонтованих залах сяноцького замку була практично завершеною експозиція з «Лемківщини» та Музею Землі Сяноцької: «Музей вже улаштований і його можна вже відчиняти для публіки... Із цілоти моєї роботи я дуже вдоволений...», — законспектував у своїх спогадах Геєц [2, с. 207] (іл. 6).

У період окупації Сянока Геєц мало займався творчістю: на етюди чи працю з натури бракувало часу і сил, тому художник звертався до «реконструкції старих образів»: «Малював другий раз картину, що її намалював у 1936 р. н. п. «Подвіря у Сяноці». Ця картина (перша) є у Львові, тепер малював другу у меншому форматі» [2, с. 181]. Художник із великим жалем констатував, що його малярство «...у більшості тужливе, сумовите, понад міру поважне» [2, с. 199]. Незважаючи на постійну зайнятість у музеї, у його колекції з'являлися нові роботи, які відволікали від буденного життя та тяжкої праці: «...Я взявся за малярську роботу. На 1,5 м полотні намітив я воєнну суматоху. Не знаю чи дам раду цю суматоху закінчити. Треба спокою, а тут таке пекло довкруги. Хотів би я дуже намалювати весну — таку радісну, веселу в красках. Наперекір всьому чорному і сумному ходить за мною думка дати радісну картину. Може думка ця дозріє і я виконаю задуману

працю — для віддиху, відпочинку, такої собі з туги за ясным промінням» [2, с. 338].

Незважаючи на старанну роботу в музеї та повне відсторонення від політичних подій, Геєц мав проблеми з гестапо, яке пред'явило звинувачення художнику в співпраці з комуністами в міжвоєнне десятиліття. Приводом стало те, що, виявляється, музей «Лемківщина» в 1930-х роках відвідував комуніст «Петер» (Peter) [4, 3/4, арк. 98], що й стало приводом запідозрити Геєца в співпраці з комуністичною партією. Після кількох викликів та тривалих розмов із офіцерами гестапо Геєцові таки вдалося пояснити гестапівцям, що у 30-ті роки музей «Лемківщина» відвідувало дуже багато різних гостей, які, можливо, і мали якісь політичні переконання. Але він, як керівник установи, ніколи не цікавився, до якої партії належали туристи, які відвідували музей, адже не мав жодного відношення до політики, а лише якісно виконував свою роботу.

Тоді ця історія завершилась позитивно і офіцери гестапо відпустили Геєца. Щоправда, після закінчення війни ці відвідини таємної державної поліції третього рейху відіграють фатальну роль у житті художника.

Повсякденна праця, психологічний тиск з боку нацистів, підозри та недовіра мешканців Сяноку, постійні нервові потрясіння призвели до погіршення самопочуття Геєца. Сяноцький лікар, до якого звернувся втомлений та зболений художник, окрім ліків, призначив пацієнтові спокій та посилене харчування. Навіть запропонував пацієнтові обід у своєму домі. Незважаючи на погане самопочуття Лев Геєц жертвовно виконував свої обов'язки керівника музею. Лише перед приходом радянських військ влітку 1944 року він зрозумів, що його праця була потрібною лише невеликій кількості людей, що з наближенням фронту йому доведеться кардинально змінювати своє життя: «На приказ німецького старости, без порозуміння з персоналом музею, вивезено чотири скрині експонатів музейних. Зроблено точний список і одержано приказ на письмі. До скринь запаковано лемківську ношу, різьби, рукописні церковні книги, залізні панцирі, шаблі, старі колодки, пергаміни міста Сянока, одну ікону і цехові відзнаки... По довгих літах моєї праці в музею, перших раз за 15 років починає музей розлітатися. Як звичайно, болить мене серце, коли бачу руїну... Але все те дрібнич-

ка, супроти цього, що гряде на нас...» [2, с. 349]. Із наближенням бойових дій Гецові потрібно було не лише перейматися долею музейної збірки, але й дбати про власну безпеку. Він розумів, що чекає на нього як керівника єдиної діючої культурної установи, призначеного гітлерівською владою, та який достатньо успішно упродовж кількох років працював під керівництвом окупантів. Гец мусив терміново їхати із Сянока: залишати напризволяще усі особисті речі, картини, мистецьке знаряддя, усе.

Двадцять років, присвячених науковій праці, музейницькій діяльності, реставраційній та археологічній роботі в містечку Сяноку були завершені. Попереду на художника чекало зовсім інші життєві випробування.

Висновки. 1939—1944 роки стали для Лева Геца знаковим і дуже важливим періодом життя, адже найбільше були присвяченими саме музейній праці. Художник, який був призначений окупаційною владою директором об'єднаних музеїв: українського — «Лемківщина» та польського — Музею Землі Сяноцької протягом п'яти років з почуттям відповідальності виконував свій громадянський і професійний обов'язок. Незважаючи на усі труднощі перебігу політичних, стратегічних, соціальних та культурних

подій, Лев Гец-музейник доклав усі свої сили для збереження колекції об'єднаних музеїв міста Сянока та ретельно оберігав пам'ятки української та польської культури.

1. Гах І. Лев Гец — музейник: маловідомі історії музею «Лемківщина» в Сяноку: 1930—1939 рр.» / Народознавчі зошити (2022. № 1 (163), —с. 57-63.
2. Гец Л. *Книги-Спомини: у 2 кн. Т. 1, 2.* Рим: Вид-во оо. Василян. Сянок, 1930—1944.
3. *Архів Історичного музею в Сяноку.* Книга протоколів зі Загальних зборів та засідань Товариства «Лемківщина» у Сяноці. Сянок, 1930—1939 (рукопис).
4. *Institut Pamięci Narodowej (IPN).* № 010/10948/4-8.

REFERENCES

- Getz, L. Museum worker: little-known pages of the museum «Lemkivshchyna» in Sanok 1930-1939. *The Ethnology Notebooks*, № 1 (163), 2022. 57-64 s. [in Ukrainian].
2. Getz, L. (1930—1944). *Books-Memories: in 2 books* (Vol. 1, 2). Rome: Vid-vo оо. Vasiliyan. Syanok [in Ukrainian].
- Archive of the Historical Museum in Syanok.* The book of minutes from the General Meetings and meetings of the «Lemkivshchyna» Society in Syanok. Syanok. (1930—1939).
- Institute of National Remembrance (IRN), 010/10948/4-8* [in Polish and Ukrainian].